

12ο Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών/-τριών
και Υποψήφιων Διδασκτόρων/-ισσών

Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ
7-11 Οκτωβρίου 2024

Θεματικά στοιχεία της Ελληνικής

Γιώργος Μαρκόπουλος

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

g.markopoulos@aegean.gr

Εισαγωγή

Οριοθέτηση του αντικειμένου έρευνας

- Εστίαση στο δεξι άκρο του **θέματος των ουσιαστικών** της Ελληνικής

Εισαγωγή

Οριοθέτηση του αντικειμένου έρευνας

- Εστίαση στο δεξιό άκρο του **θέματος των ουσιαστικών** της Ελληνικής

το μέρος του ονοματικού τύπου που μένει μετά την αφαίρεση των στοιχείων κλίσης (πρβλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2012 · Ράλλη 2022)

Εισαγωγή

Οριοθέτηση του αντικειμένου έρευνας

- (1) α. θάλασα-s
ΘΕΜΑ-ΕΝ.ΓΕΝ
- β. λίμνι-s
ΘΕΜΑ-ΕΝ.ΓΕΝ
- γ. αλεπού-s
ΘΕΜΑ-ΕΝ.ΓΕΝ

Εισαγωγή

Οριοθέτηση του αντικειμένου έρευνας

- (2) α. θάλασα-s
ΘΕΜΑ-ΕΝ.ΓΕΝ
- β. λίμνι-s
ΘΕΜΑ-ΕΝ.ΓΕΝ
- γ. αλεπού-s
ΘΕΜΑ-ΕΝ.ΓΕΝ

Εισαγωγή

❓ *Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξιό άκρο του θέματος των ουσιαστικών;*

Εισαγωγή

❓ Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξί άκρο του θέματος των ουσιαστικών;

i. Αλλομορφία

(3) α. θάλασα-s ~ θάλας-όν

β. αλεπού-s ~ αλεπούδ-ον

Εισαγωγή

❓ *Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξι άκρο του θέματος των ουσιαστικών;*

ii. Ίδια μορφή, διαφορετικές ιδιότητες

- (4)
α.	θάλασα-∅	~	thalas-ón
β.	ρίνακα-s	~	ρίνακ-es
γ.	μαμά-∅	~	μαμάð-es
δ.	babά-s	~	babάð-es
ε.	μάθιμα-∅	~	μαθίμαt-a

Εισαγωγή

? Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξιό άκρο του θέματος των ουσιαστικών;

ii. Ίδια μορφή, διαφορετικές ιδιότητες

(5)	α. θάλασα-∅	~	thalas-ón	/a/ άτονο
	β. ρίνακα-s	~	ρίνακ-es	
	γ. μαμά-∅	~	μαμάð-es	/a/ τονισμένο
	δ. babά-s	~	babάð-es	
	ε. μάθιμα-∅	~	μαθίματ-a	/a/ άτονο

Εισαγωγή

? Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξιό άκρο του θέματος των ουσιαστικών;

ii. Ίδια μορφή, διαφορετικές ιδιότητες

(6)	α. θάλασα-∅	~	thalas-ón	a ~ ∅
	β. ρίνακα-s	~	ρίνακ-es	
	γ. μαμά-∅	~	μαμάð-es	a ~ að
	δ. μπαβά-s	~	μπαβάð-es	
	ε. μάθιμα-∅	~	μαθίματ-a	a ~ at

Εισαγωγή

❓ *Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξι άκρο του θέματος των ουσιαστικών;*

ii. Ίδια μορφή, διαφορετικές ιδιότητες

(7)	α. θάλασα-∅	~	thalas-ón	ΘΗΛ, ΑΡΣ
	β. ρίνακα-s	~	ρίνακ-es	
	γ. μαμά-∅	~	μαμά∅-es	ΘΗΛ, ΑΡΣ
	δ. babά-s	~	babά∅-es	
	ε. μάθιμα-∅	~	μαθίμαt-a	ΟΥΔ

Εισαγωγή

❓ *Γιατί παρουσιάζει ερευνητικό ενδιαφέρον το δεξί άκρο του θέματος των ουσιαστικών;*

iii. Εμφάνιση σε νέα περιβάλλοντα

(8) α. χίρστερύδ-es

β. νεμενάάδ-es

γ. Ιαπίτόρj-a

Εισαγωγή

- ➔ Τα τεμάχια που βρίσκονται στο δεξί άκρο του θέματος των ουσιαστικών
- έχουν συγκεκριμένες ιδιότητες ως προς
 - το μοτίβο αλλομορφίας
 - το γένος
 - τον τονισμό
 - μπορούν να εμφανίζονται σε νέα περιβάλλοντα
- ➔ Επομένως, είναι προτιμότερο να αναλύονται ως **ξεχωριστά μορφολογικά συστατικά**

Δομή παρουσίασης

1. Συστατικά στο δεξιό άκρο των ονοματικών θεμάτων
2. Μορφοσυντακτική ανάλυση
 - 2.1. Το μοντέλο της Κατανεμημένης Μορφολογίας
 - 2.2. Θεματικά στοιχεία και ονοματοποιητές
3. Φωνολογική ανάλυση
 - 3.1. Τεμαχιακή αντιπροσώπευση
 - 3.2. Τονικές ιδιότητες
 - 3.3. Το ερευνητικό πρόγραμμα GRADIENCE
4. Συμπεράσματα

1. Συστατικά στο δεξιό άκρο των ονοματικών θεμάτων

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- Διαφορές στην κατανομή και τα χαρακτηριστικά των συστατικών
- /-o/
 - ΑΡΣ, ΘΗΛ και ΟΥΔ ουσιαστικά

- (9)
- α. άνθρωπ-ο-s
 - β. άσfalt-ο-s
 - γ. πρόσορ-ο-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- [+ανθρώπινα] και [-ανθρώπινα] ουσιαστικά

(10)	α. δάσκαλ-ο-s	γ. θόριν-ο-s
	β. ἰρρυγ-ό-s	δ. χαμ-ό-s

- αποβολή σε φαινόμενα αλλομορφίας

(11)	α. άνθρωπ-ο-s άνθρωπ-i	β. οδ-ό-s οδ-ί
------	---------------------------	-------------------

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- τόνος σε προπαραλήγουσα, παραλήγουσα, λήγουσα
(βλ. και §3.2)

(12) α. **á**nthrop-o-s

β. leof**ó**r-o-s

γ. uran-**ó**-s

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- /-α/
 - ΑΡΣ και ΘΗΛ ουσιαστικά

- (13)
- α. πίνακ-α-s
 - β. κανόν-α-s
 - γ. θάλας-α-∅
 - δ. karékl-α-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- [+ανθρώπινα] και [-ανθρώπινα] ουσιαστικά

(14) α. kuré-**a**-s γ. κανόν-**a**-s
β. ὄaskál-**a**-∅ δ. karékl-**a**-∅

- αποβολή σε φαινόμενα αλλομορφίας

(15) α. trápez-**a**-∅ β. petsét-**a**-∅
trápez-es petsét-es

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- τόνος σε προπαραλήγουσα, παραλήγουσα, λήγουσα (βλ. και §3.2)

- (16) α. θάλασ-α-∅
β. σαλάτ-α-∅
γ. αγορ-ά-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- /-α(ð)/
 - κυρίως ΑΡΣ και ελάχιστα ΘΗΛ ουσιαστικά

- (17) α. kliðar-**á**-s
β. deliver-**á**-s
γ. mam-**á**-∅
δ. jaj-**á**-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- κυρίως [+ανθρώπινα] ουσιαστικά, κλειστή τάξη [-ανθρώπινων] δάνειων ουσιαστικών

- (18)
α.	kliðar- á -s	γ.	kim- á -s
β.	mam- á -∅	δ.	musak- á -s

- διατήρηση του φωνήεντος σε φαινόμενα αλλομορφίας

- (19)
α.	kliðar- á -s	β.	mam- á -∅
	kliðar- áð -es		mam- áð -es

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- τόνος σταθερά στη λήγουσα (στην ΟΝΟΜ ΕΝ)

(20) α. κλιῶar-**ά**-s

β. mam-**ά**-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- /-ma(t)/
 - αποκλειστικά ΟΥΔ ουσιαστικά

- (21) α. μάθi-**ma**-∅
β. χτέn-is-**ma**-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- αποκλειστικά [-ανθρώπινα] ουσιαστικά

(22) α. μάθi-**ma**-∅

β. xtén-is-**ma**-∅

- διατήρηση του φωνήεντος σε φαινόμενα αλλομορφίας

(23) α. μάθi-**ma**-∅

μάθi-**mat**-a

β. xtén-is-**ma**-∅

xten-ís-**mat**-a

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- τόνος σταθερά στην προπαραλήγουσα (στην παραλήγουσα αν το ουσιαστικό είναι δισύλλαβο)

- (24) α. *péras*-ma-∅
β. *ḗr*-ma-∅

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

➔ Δύο κατηγορίες συστατικών

	<i>/-ο/, /-α/</i>	<i>/-α(ð)/, /-μα(t)/</i>
γένος	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
[±ανθρώπινο]	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
αλλομορφία	αποβολή φωνήεντος	διατήρηση φωνήεντος
τόνος	οποιαδήποτε συλλαβή	συγκεκριμένες συλλαβές

Πίνακας 1.

1. Συστατικά στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων

- ➔ Συστατικά όπως τα /-o/ και /-a/ φαίνεται ότι δεν έχουν συγκεκριμένες μορφοσυντακτικές ιδιότητες
- ➔ Αντίθετα, συστατικά όπως τα /-a(ǫ)/ και /-ma(t)/ φαίνεται ότι καθορίζουν το αν το ουσιαστικό θα είναι +/- ανθρώπινο και ποιο θα είναι το γραμματικό του γένος
- ➔ Ζητούμενο: μια ανάλυση που να αποτυπώνει τη διάκριση μεταξύ των δύο κατηγοριών

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

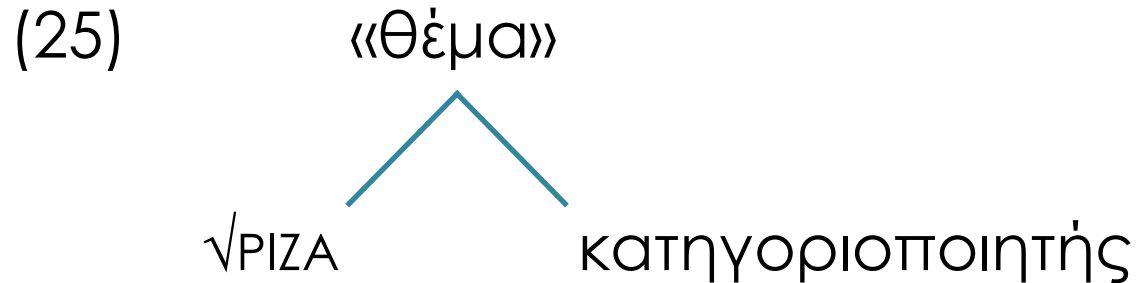
2.1. Το μοντέλο της Κατανεμημένης Μορφολογίας

Κατανεμημένη Μορφολογία / Distributed Morphology (Halle & Marantz 1993, 1994 · Harley & Noyer 1999 · Embick & Noyer 2007 · Siddiqi 2019)

- Βασικά σημεία του μοντέλου:
 - **συντακτικό** (syntax all the way down) → οι λέξεις δομούνται μέσω συντακτικών διεργασιών
 - **πραγματωσιακό** (realizational) → αποσύνδεση της γραμματικής δομής από τη φωνολογική πραγμάτωση

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Τα θέματα δεν αποθηκεύονται ως μορφολογικές μονάδες στο νοητικό λεξικό αλλά δομούνται μέσα από τη συγχώνευση (merge) ακατηγοριακών (acategorical) ριζών και κατηγοριοποιητών (categorizers)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Η γραμματική κατηγορία μιας λέξης προκύπτει από το είδος του κατηγοριοποιητή

(26) α. Ουσιαστικά:

β. Ρήματα:

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

(27) α. αγάπη

β. αγαπώ

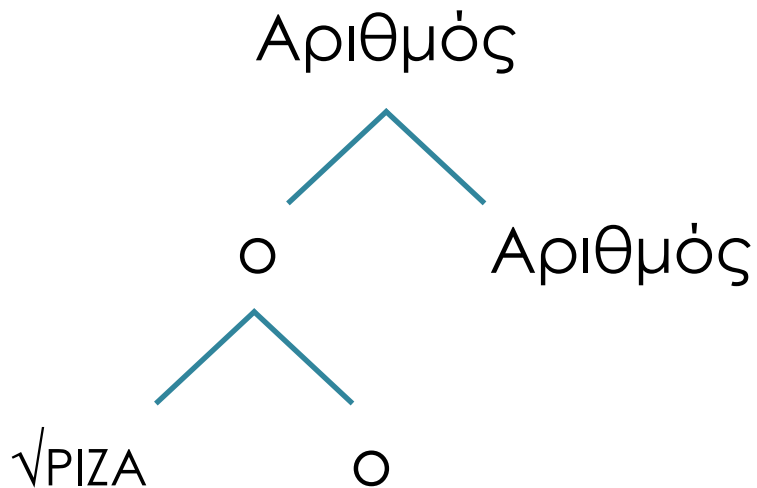

(για το (μη) περιεχόμενο των ριζών βλ. μεταξύ άλλων Arad 2005 · Acquavina 2009 · Borer 2013 · Alexiadou et al. 2014 · Harley 2014 · Panagiotidis 2014, 2020)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Συγχώνευση της κατηγοριοποιημένης ρίζας με άλλες λειτουργικές κεφαλές για την απόκτηση επιμέρους μορφοσυντακτικών χαρακτηριστικών

(28)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Ελληνική: Ο κόμβος του Αριθμού φιλοξενεί και χαρακτηριστικά πτώσης (Alexiadou et al. 2007 · Markopoulos 2018)

(29)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

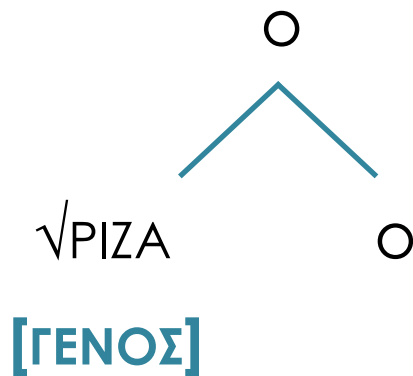
❓ Πώς αντιπροσωπεύεται το γένος στη γραμματική δομή;

- Λεξικαλιστικές προσεγγίσεις: Εγγενές χαρακτηριστικό των ονοματικών θεμάτων (π.χ. Ralli 2022 · Ράλλη 2022 · Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Χειλά-Μαρκοπούλου 2003)
- ΚΜ: «θέμα» = ΡΙΖΑ + ο
→ το γένος αντιπροσωπεύεται στον κόμβο της ρίζας ή του ονοματοποιητή;

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Γένος ως χαρακτηριστικό της ρίζας → θεωρητικά προβλήματα

(30)

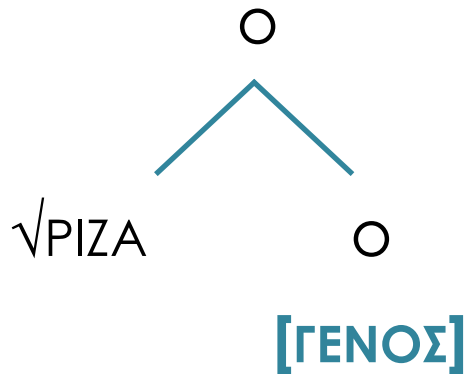

- το πιο «λεξικό» μέρος της δομής φιλοξενεί **μη ερμηνεύσιμα** χαρακτηριστικά (βλ. Panagiotidis 2018)
- υπονομεύεται ο **αφηρημένος και ακατηγοριακός** χαρακτήρας της ρίζας (βλ. Acquavina 2009)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Γένος ως χαρακτηριστικό του ονοματοποιητή

(31)

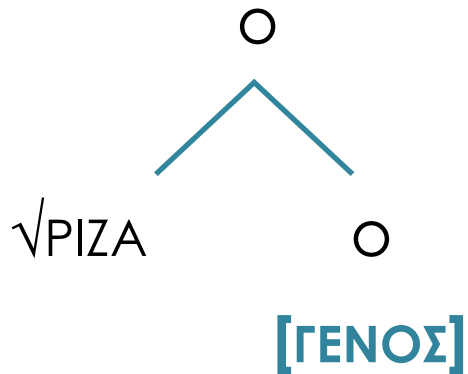

βλ. Kihm (2005) · Lowenstamm (2007), Kramer (2009, 2015) · για την Ελληνική
βλ. Alexiadou (2017) · Anagnostopoulou (2017) · Markopoulos (2018) ·
Panagiotidis (2018) · Alexiadou & Anagnostopoulou (2023)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Γένος ως χαρακτηριστικό του ονοματοποιητή

(32)

⇒ υπό αυτό το πρίσμα, οι τιμές γένους είναι οι διάφοροι τρόποι που διαθέτει μια γλώσσα για να «ονοματοποιήσει» μια ρίζα

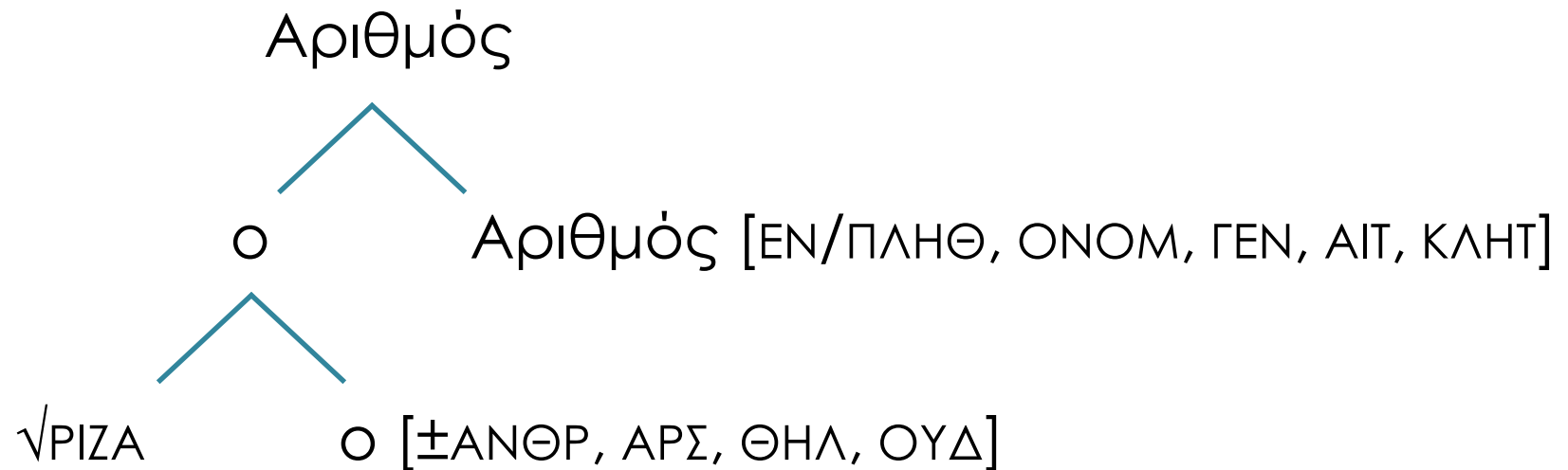
2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Διάφορες «εκδοχές» ονοματοποιητών (βλ. Kramer 2015· για την Ελληνική βλ. Markopoulos 2018· Alexiadou & Anagnostopoulou 2023)
 - Ο[+ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ, ΘΗΛΥΚΟ]
 - Ο[−ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ, −ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ]
 - Ο[−ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ]
 - Ο[ΘΗΛΥΚΟ]
 - Ο
 - ...

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Βασική (απλοποιημένη) δομή των ουσιαστικών της Ελληνικής

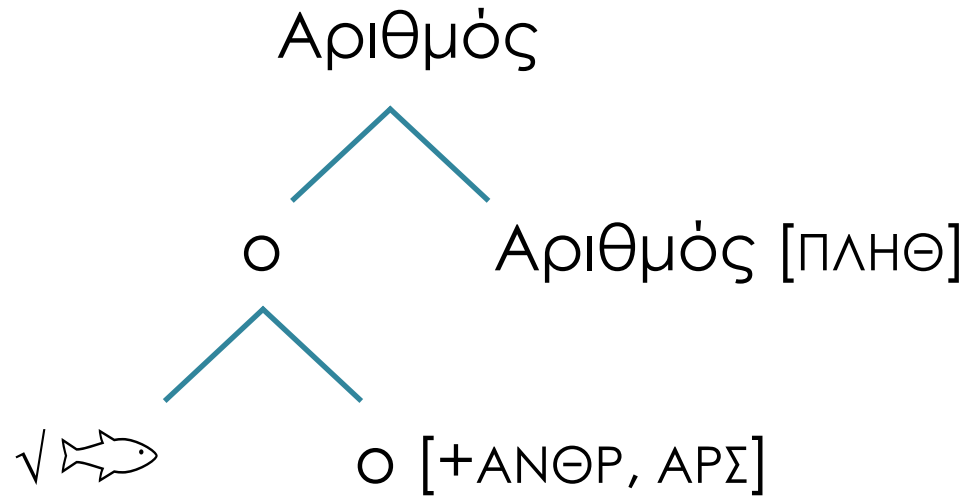
(33)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Π.χ.: Δομή του ονοματικού τύπου *ψαράδες*

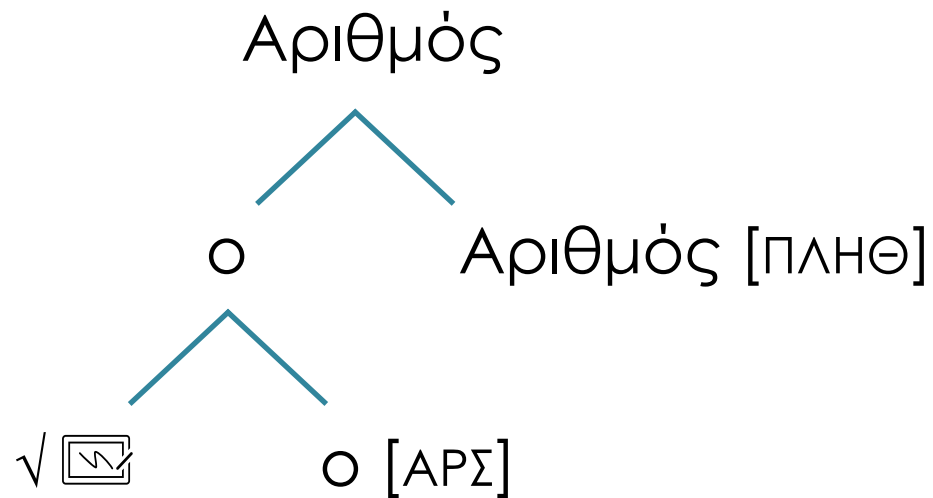
(34)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Π.χ.: Δομή του ονοματικού τύπου *πίνακες*

(35)

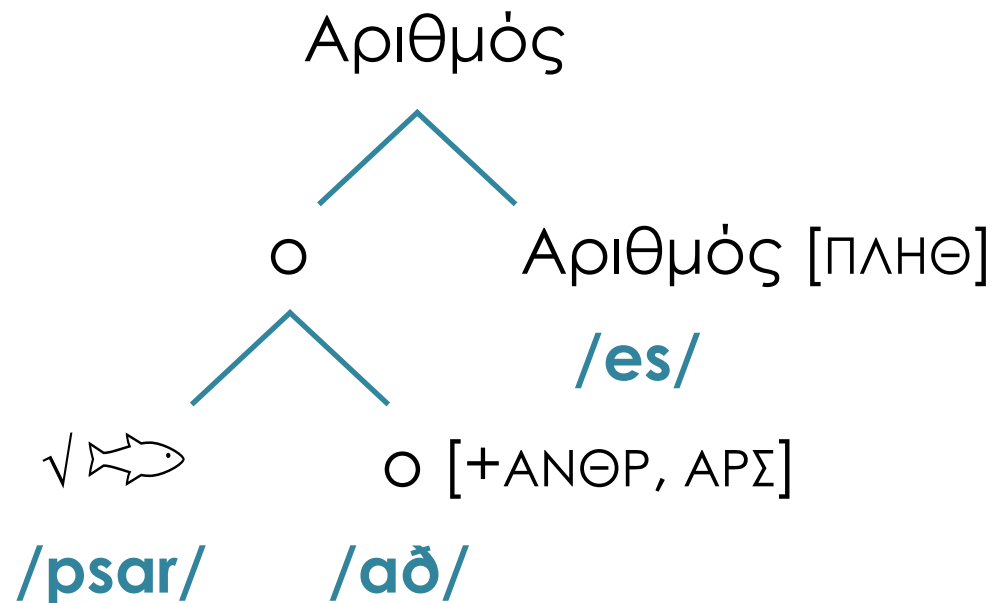
2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

2.2. Θεματικά στοιχεία και ονοματοποιητές

- Η συντακτική δομή «μεταφράζεται» φωνολογικά μέσω συγκεκριμένων **εκφραστών (exponents)**
- Με άλλα λόγια , το νοητικό λεξικό περιέχει **φωνολογικές ακολουθίες** που **πραγματώνουν** συγκεκριμένους συντακτικούς κόμβους
- Το συστατικό **/a(ð)/** είναι **εκφραστής** του κόμβου **o[+ANΘΡ, ΑΡΣ]**, είναι δηλαδή **ονοματοποιητής**

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

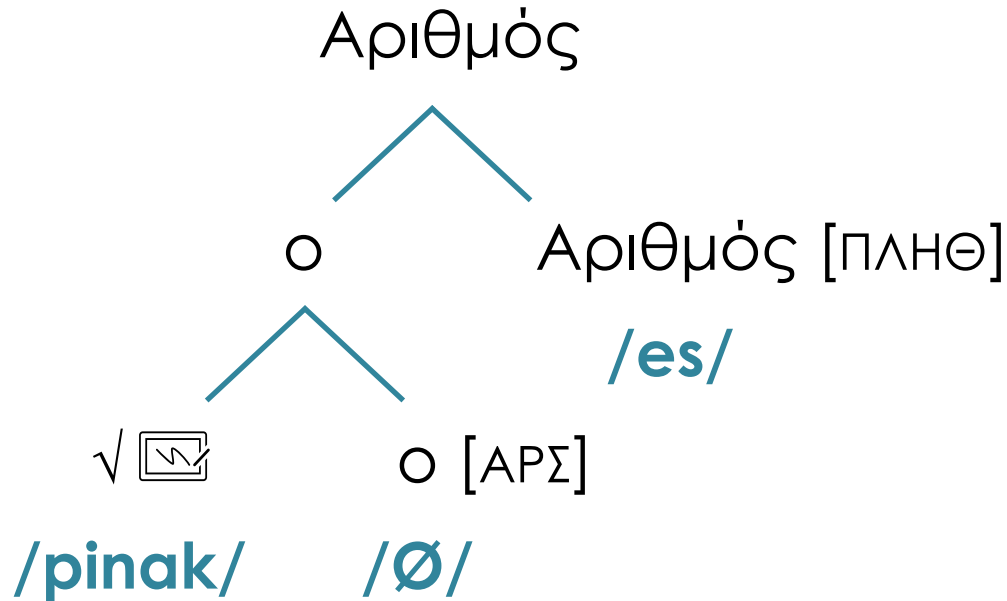
(36)

⇒ */psar-áð-es/ psaráðes*

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

(37)

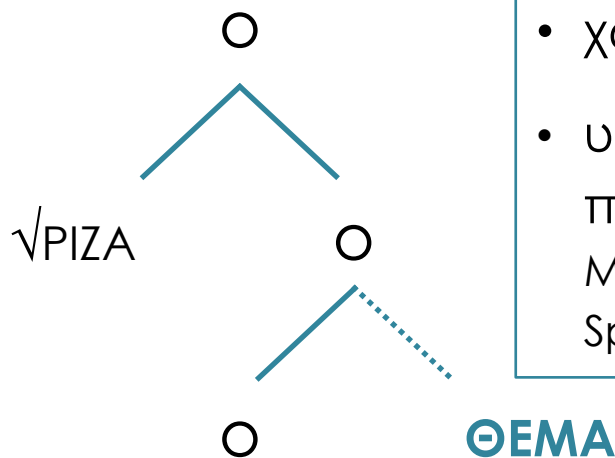
⇒ */pinak-∅-es/* *πίνακες*

? Τι εκφράζει το συστατικό */a/* στον τύπο *pinak-a-s*;

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- Ελληνική: Μετα-συντακτική εισαγωγή (post-syntactic insertion) ενός θεματικού κόμβου (**ΘΕΜΑ/THEME**) στον κόμβο του ονοματοποιητή (βλ. Embick & Noyer 2007 · Revithiadou & Spyropoulos 2016)

(38)

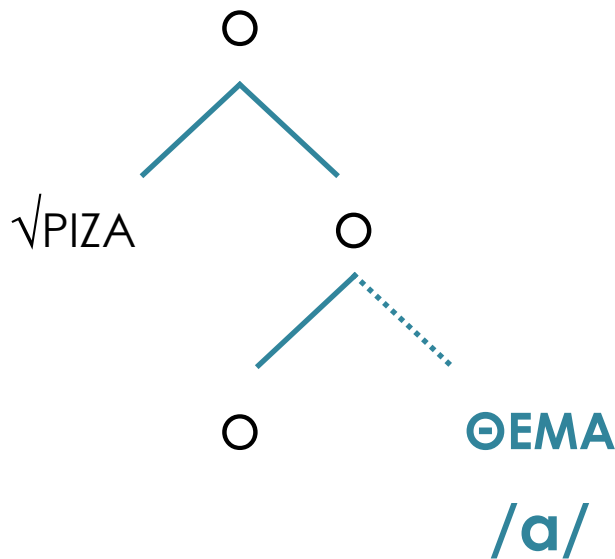

- χωρίς μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά
- υπαγορεύεται από ειδικές μορφολογικές προδιαγραφές (βλ. Oltra-Massuet 1999, Oltra Massuet & Arregi 2005 για την Ισπανική · Revithiadou & Spyropoulos 2016 για την Ελληνική)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

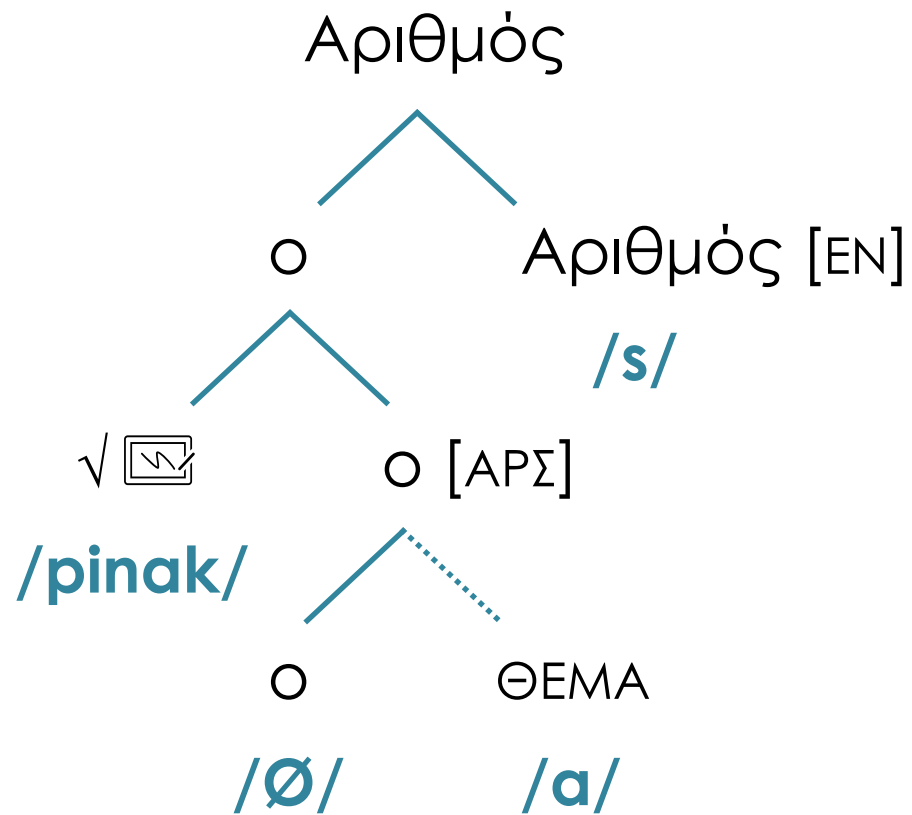
- Το συστατικό /a/ είναι εκφραστής του κόμβου ΘΕΜΑ, είναι δηλαδή **Θεματικό στοιχείο** (Revithiadou & Spyropoulos 2016· βλ. επίσης Θωμαδάκη 1994 για μια λεξικαλιστική ανάλυση των Θεματικών φωνηέντων της Ελληνικής)

(39)

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

(40)

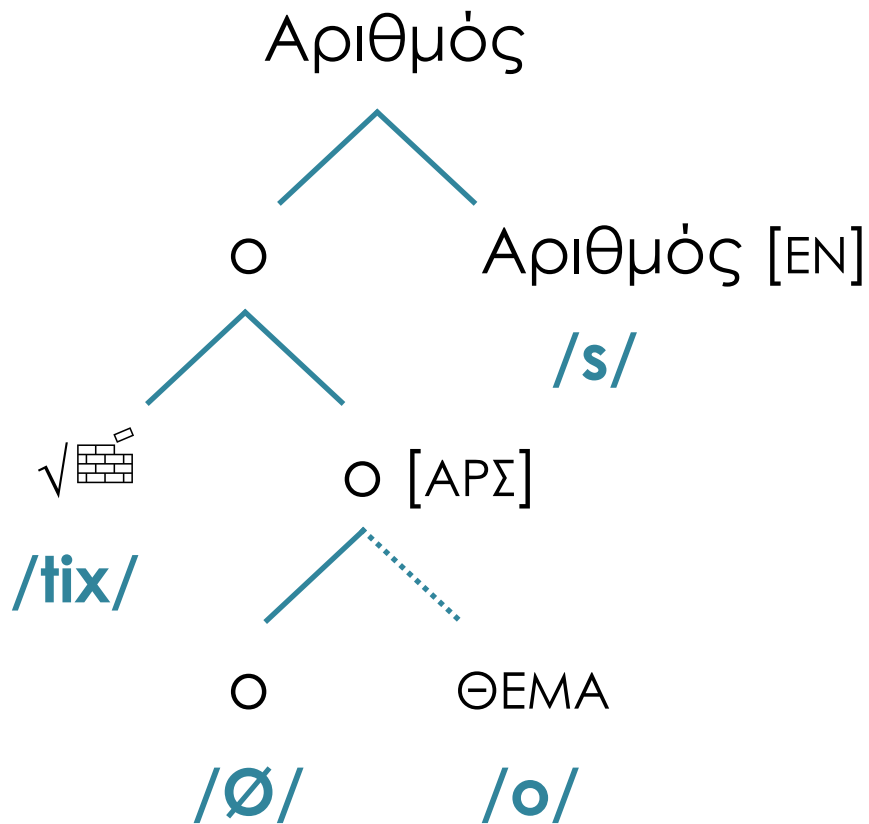

⇒ /pinak-a-s/ *πίνακας*

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- /o/ → **Θεματικό στοιχείο**

(41)

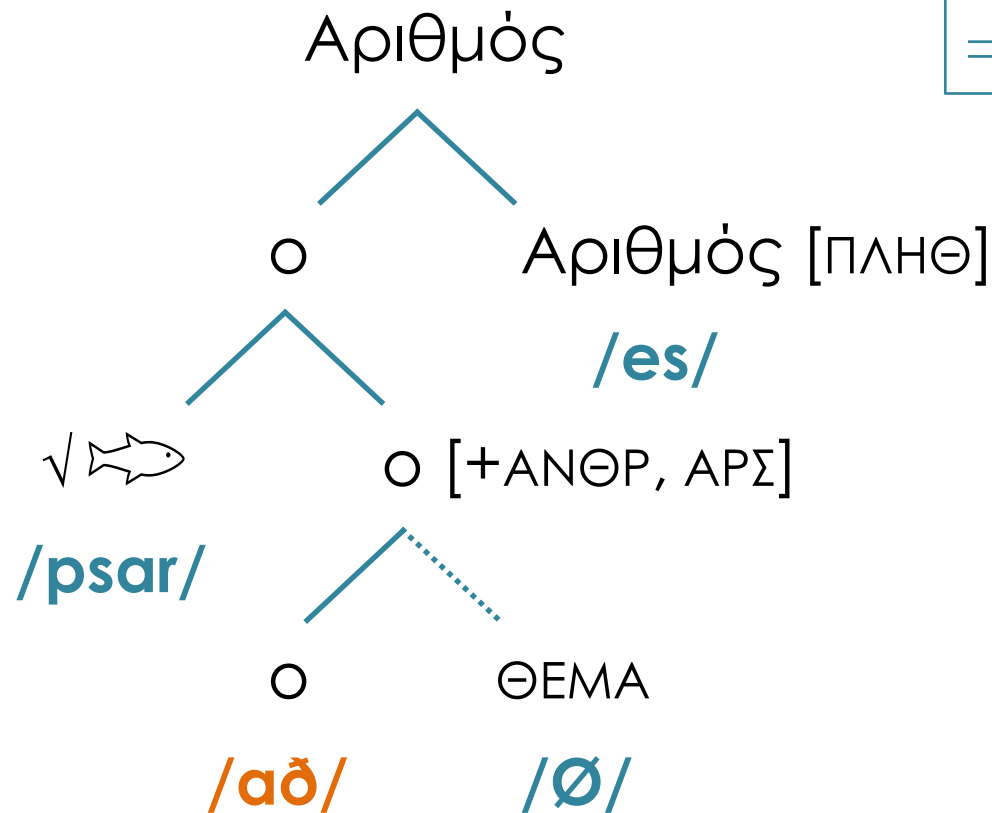

⇒ **/tix-∅-o-s/ tíchos**

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- /a(ð)/ → **ονοματοποιητής**

(42)

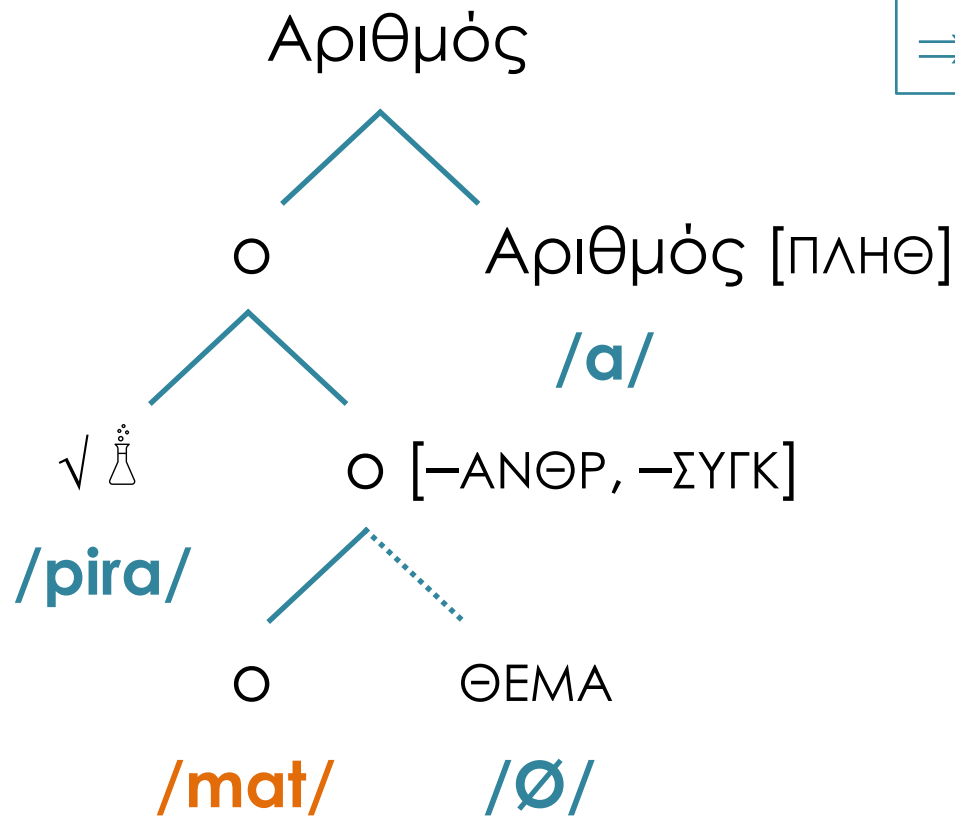

⇒ /psar-áð-es/ psaráðes

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

- /ma(t)/ → **ονοματοποιητής**

(43)

⇒ /pira-mat-∅-a/ *piráματα*

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

➔ Δύο κατηγορίες συστατικών

	ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΗΤΕΣ
	/o/, /-a/	/-a(ð)/, /-ma(t)/
γένος	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
[±ανθρώπινο]	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
αλλομορφία	αποβολή φωνήεντος	διατήρηση φωνήεντος
τόνος	οποιαδήποτε συλλαβή	συγκεκριμένες συλλαβές

Πίνακας 1.

2. Μορφοσυντακτική ανάλυση

→ Δύο κατηγορίες συστατικών

	ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΗΤΕΣ
	/-o/, /-a/	/-a(ð)/, /-ma(t)/
γένος	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
[±ανθρώπινο]	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
αλλομορφία	αποβολή φωνήεντος	διατήρηση φωνήεντος
τόνος	οποιαδήποτε συλλαβή	συγκεκριμένες συλλαβές

Πίνακας 1.

3. Φωνολογική ανάλυση

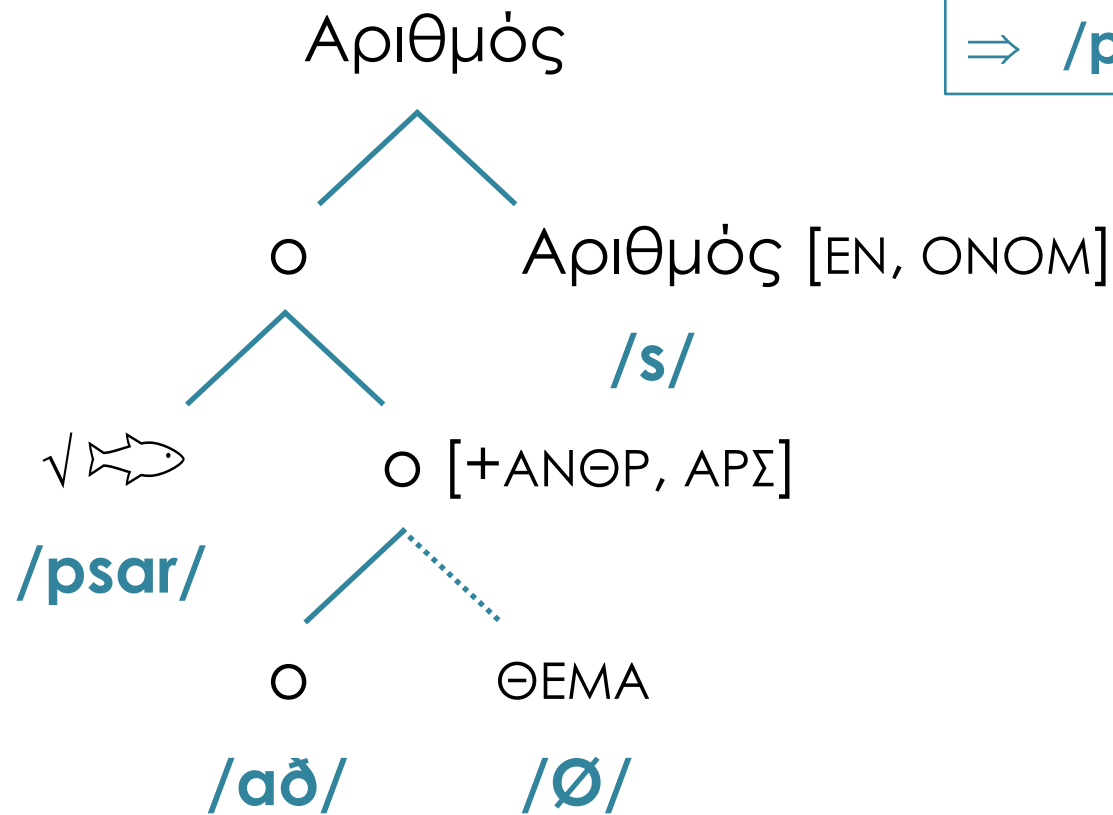
3. Φωνολογική ανάλυση

3.1. Τεμαχιακή αντιπροσώπευση

- Η επιφανειακή πραγμάτωση των εκφραστών μπορεί να αποκλίνει σε ορισμένες περιπτώσεις από την υποκείμενη αντιπροσώπευσή τους

3. Φωνολογική ανάλυση

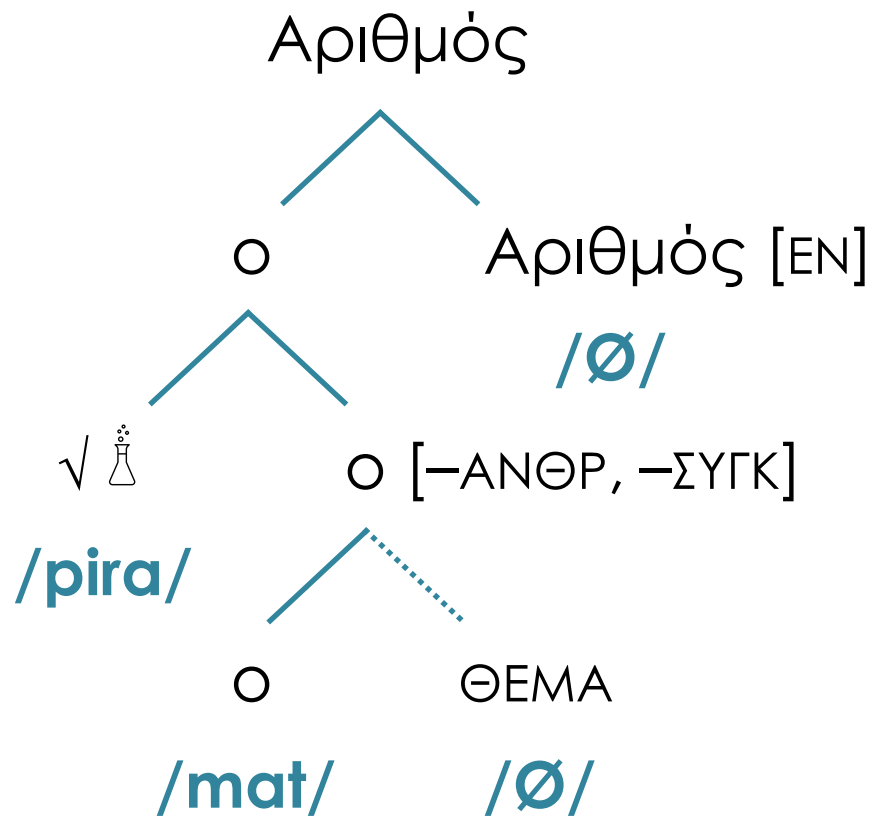
(44)

⇒ **/psar-áð-s/ *psaráðs**

3. Φωνολογική ανάλυση

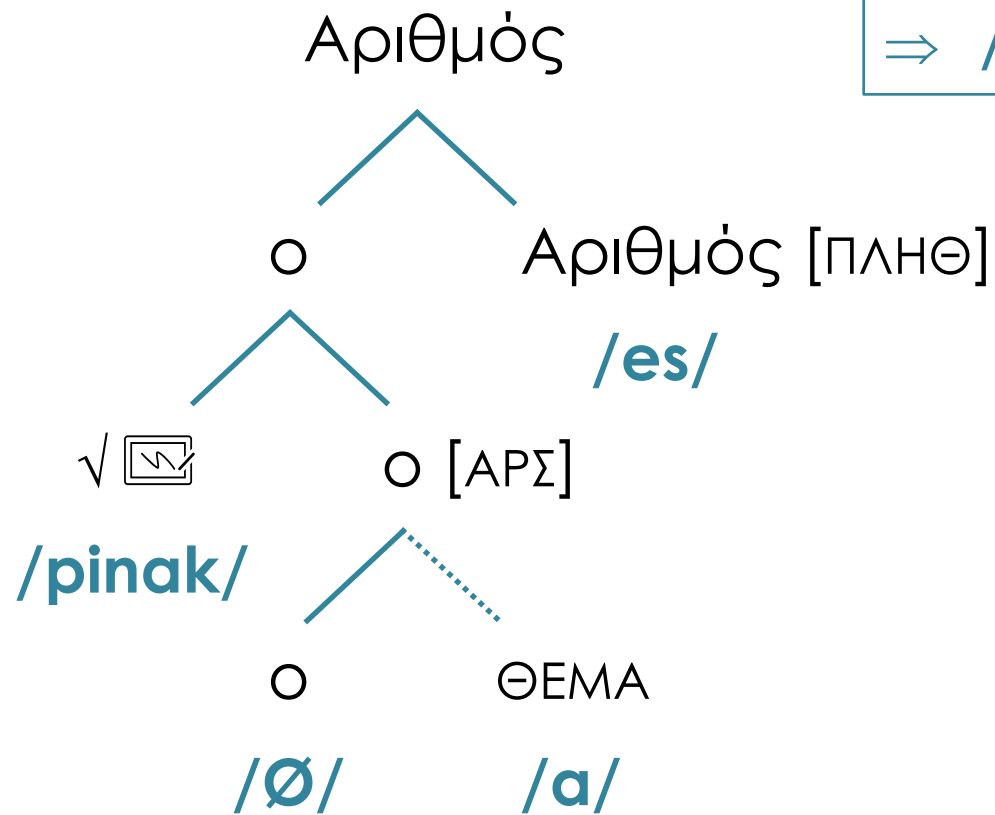
(45)

⇒ */pira-mat-∅-∅/ *píramat*

3. Φωνολογική ανάλυση

(46)

⇒ **/pinak-a-es/** *ρίνακαες

3. Φωνολογική ανάλυση

- ➔ Το φωνήεν **/a/** στους ονοματοποιητές **/a(ð)/** και **/ma(t)/** φαίνεται να είναι **ισχυρό** και να διατηρείται σε όλα τα περιβάλλοντα, σε αντίθεση με τα σύμφωνα **/ð/** και **/t/**
- ➔ Οι θεματικοί εκφραστές **/a/** και **/o/** φαίνεται να είναι **λιγότερο ισχυροί**, καθώς αποβάλλονται σε ορισμένα περιβάλλοντα
- ➔ Ζητούμενο: μια φωνολογική ανάλυση που να αποτυπώνει διαφορές ισχύος μεταξύ τεμαχίων

3. Φωνολογική ανάλυση

Διαβαθμισμένες Συμβολικές Αναπαραστάσεις / ΔΣΑ,
Διαβαθμισμένη Αρμονική Γραμματική / ΔΑΓ

(*Gradient Symbolic Representations, Gradient Harmonic Grammar*, Smolensky & Goldrick 2016 · βλ. επίσης, μεταξύ άλλων, Rosen 2016 · Zimmermann 2018, 2021 · Revithiadou et al. 2019)

3. Φωνολογική ανάλυση

- Βασικές θεωρητικές υποθέσεις:
 - τα φωνολογικά στοιχεία φέρουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο ενέργειας / EE (activity level)
 - $0 \leq EE \leq 1$
 - όσα στοιχεία έχουν EE ίσο με 1 είναι ισχυρά και πραγματώνονται σε οποιοδήποτε περιβάλλον

3. Φωνολογική ανάλυση

- Μπορούμε να αποτυπώσουμε τη διαφορά μεταξύ **ισχυρών** και **λιγότερο ισχυρών** τεμαχίων με τις ακόλουθες τιμές ΕΕ (για ολοκληρωμένες αναλύσεις βλ. Markopoulos 2018, 2021 · Markopoulos & Frantzi 2022):

(47) α. /a_{0.6}/

β. /o_{0.6}/

γ. /a₁õ_{0.7}/

δ. /m₁a₁t_{0.7}/

3. Φωνολογική ανάλυση

- Τα λιγότερο ισχυρά τεμάχια πραγμάτωνονται μόνο όταν υπάρχει το κατάλληλο φωνολογικό περιβάλλον

(48) α. /pina^k-∅-a^{0.6}-s/ → *pína^kas*

β. /pina^k-∅-a^{0.6}-es/ → *pínakes* **pína^kaes* (*VV)

(49) α. /tix-∅-o^{0.6}-s/ → *tíxos*

β. /tix-∅-o^{0.6}-i/ → *tíxi* **tíxoi* (*VV)

3. Φωνολογική ανάλυση

(50) α. /psar-**a**₁**ð**_{0.6}-∅-s/ → psar**ás** *psar**áðs** (*CC]_ω)

β. /psar-**a**₁**ð**_{0.6}-∅-es/ → psar**áðes**

(51) α. /pira-**m**₁**a**₁**t**_{0.6}-∅-∅/ → píra**ma** *píra**mat** (*t]_ω)

β. /pira-**m**₁**a**₁**t**_{0.6}-∅-a/ → píra**mata**

Η φωνολογική επεξεργασία των ΔΣΑ μοντελοποιείται μέσω της ΔΑΓ. Για λεπτομερείς αναλύσεις που αφορούν την Ελληνική βλ., μεταξύ άλλων, Markopoulos (2018) · Revithiadou et al. 2019 · Revithiadou & Markopoulos (2021).

3. Φωνολογική ανάλυση

3.2. Τονικές ιδιότητες

	ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΗΤΕΣ
	/-o/, /-a/	/-a(ð)/, /-ma(t)/
γένος	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
[±ανθρώπινο]	οποιαδήποτε τιμή	συγκεκριμένες τιμές
αλλομορφία	αποβολή φωνήεντος	διατήρηση φωνήεντος
τόνος	οποιαδήποτε συλλαβή	συγκεκριμένες συλλαβές

3. Φωνολογική ανάλυση

- /-ο/
 - τόνος σε προπαραλήγουσα, παραλήγουσα, λήγουσα

(52) α. **ά**nthrop-o-s

β. leof**ό**r-o-s

γ. uran-**ό**-s

3. Φωνολογική ανάλυση

- /-α/
 - τόνος σε προπαραλήγουσα, παραλήγουσα, λήγουσα

(53) α. θάλασ-α-∅

β. σαλάτ-α-∅

γ. αγορ-ά-∅

3. Φωνολογική ανάλυση

❓ Είναι ίδιες οι πιθανότητες για τόνο στην ΠΠΛ, την ΠΛ ή τη Λ;

3. Φωνολογική ανάλυση

❓ Είναι ίδιες οι πιθανότητες για τόνο στην ΠΠΛ, την ΠΛ ή τη Λ;

ΛΕΡΙΦΑ

3. Φωνολογική ανάλυση

❓ Είναι ίδιες οι πιθανότητες για τόνο στην ΠΠΛ, την ΠΛ ή τη Λ;

ΛΕΡΙΦΟ

3. Φωνολογική ανάλυση

- Ενδείξεις από πειραματικές έρευνες με ψευδολέξεις σε ενήλικες (Αποστολούδα 2012, 2018· Revithiadou & Lengeris 2016):
 - τάση για τονισμό της παραλήγουσας
 - η παρουσία συγκεκριμένων θεματικών στοιχείων / ονοματοποιητών αυξάνει την πιθανότητα τονισμού της προπαραλήγουσας
 - αποφυγή τονισμού της λήγουσας

3. Φωνολογική ανάλυση

- Διαφορετική κατανομή πιθανοτήτων ανάλογα με το θεματικό στοιχείο / ονοματοποιητή (Αποστολούδα 2018):
 - /a/: ΠΛ > ΠΠΛ > Λ
 - /o/: ΠΠΛ > ΠΛ > Λ

3. Φωνολογική ανάλυση

- Οι απαντήσεις των ομιλητών/ομιλητριών αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό την **κατανομή των τονικών σχημάτων στο λεξιλόγιο**, όπως αυτή αποτυπώνεται σε γραπτές βάσεις δεδομένων (Αποστολούδα 2018):

3. Φωνολογική ανάλυση

- ➔ Κάθε θεματικό στοιχείο φαίνεται ότι φέρει μια **εγγενή τονική ιδιότητα** (Revithiadou 1999 · Revithiadou & Spyropoulos 2016)
- ➔ Τονική ιδιότητα: **τάση** για τονισμό μιας συλλαβικής θέσης με συγκεκριμένη πιθανότητα εμφάνισης
- ➔ Ζητούμενο: μια φωνολογική ανάλυση που να αποτυπώνει την **πιθανότητα εμφάνισης του τόνου** σε κάθε συλλαβική θέση

3. Φωνολογική ανάλυση

3.3. Το ερευνητικό πρόγραμμα GRADIENCE

GRADIENCE: Modeling the limits of grammar: Integrating lexical frequency in a Gradient Harmonic model of lexical stress; Evidence from young and adult Greek speakers' grammars

Επιστημονική Υπεύθυνη: Ανθή Ρεβυθιάδου, Καθηγήτρια,
Α.Π.Θ.

<https://gradience.lit.auth.gr>

3. Φωνολογική ανάλυση

- Φορέας Χρηματοδότησης: ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ.
(Δράση «Χρηματοδότηση της Βασικής Έρευνας (Οριζόντια υποστήριξη όλων των Επιστημών), Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης – NextGenerationEU (Αριθμός Έργου ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ.: 15053; Αριθμός Έργου ΕΛΚΕ Α.Π.Θ.: 76809)
- Φορέας Υλοποίησης: Α.Π.Θ.

3. Φωνολογική ανάλυση

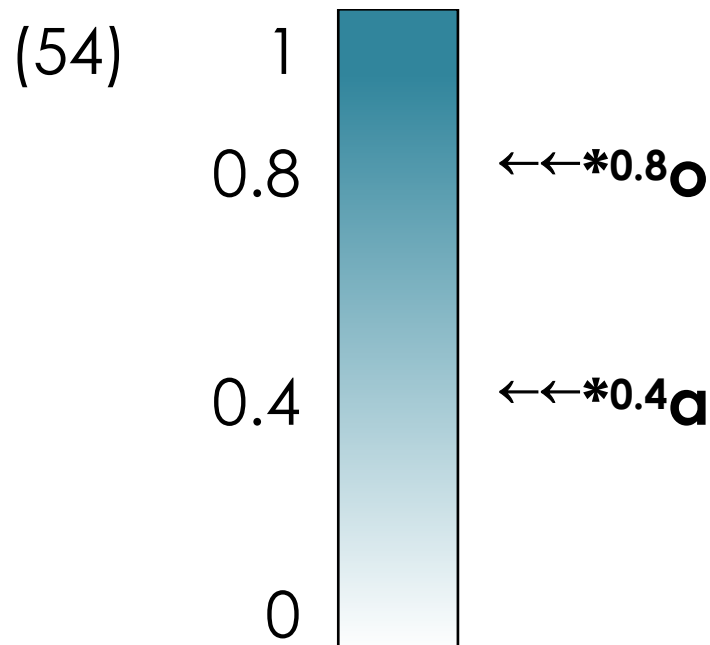
- Πειραματική έρευνα
- Θεωρητική ανάλυση
- Υπολογιστική επεξεργασία
- Εκπαιδευτικές εφαρμογές

3. Φωνολογική ανάλυση

- Βασικά σημεία της ανάλυσης (Revithiadou, Markopoulos, Apostoloroulou, Apostolouda & Soukaloroulou 2024 · Markopoulos, Apostoloroulou, Apostolouda & Revithiadou υπό δημ.)
 - η **παραλήγουσα** είναι η **προεπιλεγμένη** (default) τονική θέση για τα ουσιαστικά
 - τα θεματικά στοιχεία είναι **προ-προ-τονικά**, είναι δηλαδή εγγενώς προσδιορισμένα να τοποθετούν τον τόνο στην **προπαραλήγουσα**
 - ανάλογα με το πόσο ισχυρή είναι αυτή η τονική ιδιότητα, διαμορφώνονται και οι πιθανότητες εμφάνισης του τόνου σε μια συλλαβική θέση

3. Φωνολογική ανάλυση

- Τιμές ΕΕ για την τονική ιδιότητα των θεματικών στοιχείων /ο/ και /α/:

3. Φωνολογική ανάλυση

(55)

	/lerif-←←*0.4 a /
α.	[' l erifa] ☹️
β.	[le' r ifa] 😊
γ.	[leri' f a] ☹️

[le'**r**ifa] > ['**l**erifa] > [leri'**f**a]

3. Φωνολογική ανάλυση

(56)	/lerif-←←←*0.8o/	
α.	['lerifo] 😊	['lerifo] > [le'rifo] > [leri'fo]
β.	[le'rifo] 😞	
γ.	[leri'fo] 😞	

Η φωνολογική επεξεργασία μοντελοποιείται μέσω της ΔΑΓ. Για μια ολοκληρωμένη ανάλυση βλ. Revithiadou et al. (2024) · Markopoulos et al. (υπό δημ.).

4. Συμπεράσματα

- Τα τεμάχια που βρίσκονται στο δεξι άκρο των ονοματικών θεμάτων αποτελούν ξεχωριστά μορφολογικά συστατικά
- Δύο κατηγορίες συστατικών
 - Θεματικά στοιχεία
 - ονοματοποιητές

4. Συμπεράσματα

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΗΤΕΣ
<ul style="list-style-type: none">• εκφραστές του κόμβου ΘΕΜΑ	<ul style="list-style-type: none">• εκφραστές του κόμβου ο
<ul style="list-style-type: none">• δεν εκφράζουν μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά	<ul style="list-style-type: none">• εκφράζουν χαρακτηριστικά όπως [±ΑΝΘΡ], [ΘΗΛ], [ΑΡΣ], [ΟΥΔ]
<ul style="list-style-type: none">• αποβάλλονται σε περιβάλλοντα χασμωδίας	<ul style="list-style-type: none">• διατηρούν το φωνήεν τους σε όλα τα περιβάλλοντα
<ul style="list-style-type: none">• τονική ιδιότητα που καθορίζει την πιθανότητα εμφάνισης του τόνου σε συγκεκριμένη συλλαβή	<ul style="list-style-type: none">• τονικές ιδιότητες που τοποθετούν τον τόνο σταθερά σε μία συγκεκριμένη συλλαβή

Βιβλιογραφία

- Acquaviva, Paolo. 2009. Roots and lexicality in Distributed Morphology. *York Papers in Linguistics Series 2* 10: 1–21.
- Alexiadou, Artemis. 2017. Gender and nominal ellipsis. Στο Nicholas LaCara, Keir Moulton & Anne-Michelle Tessier (επιμ.), *A Schrift to Fest Kyle Johnson*. 11–22. Linguistics Open Access Publications.
- Alexiadou, Artemis & Elena Anagnostopoulou. 2023. Zero-derived nouns in Greek. *Languages* 8(1), 13.
- Alexiadou, Artemis, Liliane Haegeman & Melita Stavrou. 2007. *Noun Phrase in the Generative Perspective*. Berlin & New York: Mouton.
- Alexiadou, Artemis, Hagit Borer & Florian Schäfer. 2014. *The Syntax of Roots and the Roots of Syntax*. Oxford: Oxford University Press.
- Anagnostopoulou, Elena. 2017. Gender and defaults. Στο Nicholas LaCara, Keir Moulton & Anne-Michelle Tessier (επιμ.), *A Schrift to Fest Kyle Johnson*. 23–32. Linguistics Open Access Publications.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα. 2012. Το νεοελληνικό κλιτικό σύστημα των ουσιαστικών και οι τάσεις του. Στο Zoe Gavriilidou, Angeliki Efthymiou, Evangelia Thomadaki & Penelope Kambakis-Vougiouklis (επιμ.), *Selected Papers of the 10th International Conference of Greek Linguistics*. 23–40. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα & Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου. 2003. Συγχρονικές και διαχρονικές τάσεις στο γένος της Ελληνικής. Στο Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Αγγελική Ράλλη & Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου (επιμ.), *Το Γένος*. 13–56. Αθήνα: Πατάκης.
- Αποστολούδα, Βασιλική. 2012. *Ο Τονισμός των Ουσιαστικών της Ελληνικής: Μια Πειραματική Προσέγγιση*. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Αποστολούδα, Βασιλική. 2018. *Πειραματικές Διερευνήσεις στον Τονισμό της Ελληνικής*. Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Arad, Maya. 2005. *Roots and Patterns: Hebrew Morpho-Syntax*. Dordrecht: Springer.

- Borer, Hagit. 2013. *Taking Form*. Oxford: Oxford University Press.
- Embick, David & Rolf Noyer. 2007. Distributed Morphology and the syntax–morphology interface. Στο Gillian Ramchand & Charles Reiss (επιμ.), *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces*. 289–324. Oxford: Oxford University Press.
- Halle, Morris & Alec Marantz. 1993. Distributed Morphology and the pieces of inflection. Στο Ken Hale & Samuel Jay Keyser (επιμ.), *The View from Building 20: Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*. 111–176. Cambridge, MA: MIT Press.
- Halle, Morris & Alec Marantz. 1994. Some key features of Distributed Morphology. *MIT Working Papers in Linguistics* 21: 275–288.
- Harley, Heidi. 2014. On the identity of roots. *Theoretical Linguistics* 40(3–4): 225–276.
- Harley, Heidi & Rolf Noyer. 1999. Distributed Morphology. *Glott International* 4(4): 3–9.
- Θωμαδάκη, Ευαγγελία. 1994. *Μορφολογικά Προβλήματα της Νεοελληνικής (Η Κλίση του Ουσιαστικού)*. Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Kihm, Alain. 2005. Noun class, gender, and the lexicon-syntax-morphology interfaces. Στο Guglielmo Cinque & Richard S. Kayne (επιμ.), *The Oxford Handbook of Comparative Syntax*. 459–512. Oxford: Oxford University Press.
- Kramer, Ruth. 2009. *Definite Markers, Phi-Features, and Agreement: A Morphosyntactic Investigation of the Amharic DP*. Διδακτορική διατριβή, University of California Santa Cruz.
- Kramer, Ruth. 2015. *The Morphosyntax of Gender*. Oxford: Oxford University Press.
- Lowenstamm, Jean. 2007. On little *n*, root, and types of nouns. Στο Jutta Hartmann, Veronika Hegedus & Henk van Riemsdijk (επιμ.), *Sounds of Silence: Empty Elements in Syntax and Phonology*. 105–143. Amsterdam: Elsevier.
- Markopoulos, Giorgos. 2018. *Phonological Realization of Morphosyntactic Features*. Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Markopoulos, Giorgos. 2021. Nominal inflection in the morphosyntax-phonology interface: A comparative study of Greek and Hebrew. Στο Θεόδωρος Μαρκόπουλος, Χρήστος Βλάχος, Αργύρης Αρχάκης, Δημήτρης Παπαζαχαρίου, Γιώργος Ι. Ξυδόπουλος & Άννα Ρούσσου (επιμ.), *Πρακτικά του 14ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*. 792–801. Πανεπιστήμιο Πατρών.

- Markopoulos, Giorgos & Katerina Frantzi. 2022. Investigating stem allomorphy in Greek and Arabic by means of lexical frequency. Στο A.-M. Sougari & V. Bardzokas (επιμ.), *Selected Papers on Theoretical and Applied Linguistics from ISTAL 24*. 530–545. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Markopoulos, Giorgos, Eirini Apostolopoulou, Vassiliki Apostolouda & Anthi Revithiadou. Υπό δημοσίευση. Beyond unpredictability: A GHG analysis of Greek noun stress. Στο *Proceedings of NELS 54*. University of Massachusetts GLSA.
- Oltra-Massuet, Isabel. 1999. *On the Notion of Theme Vowel: A New Approach to Catalan Verbal Morphology*. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, MIT.
- Oltra-Massuet, Isabel & Karlos Arregi. 2005. Stress-by-structure in Spanish. *Linguistic Inquiry* 36(1): 43–84.
- Panagiotidis, Phoevos. 2014. A Minimalist approach to roots. Στο Peter Kosta, Steven Franks, Lilia Schürcks, & Teodora Radeva-Bork (επιμ.), *Minimalism and Beyond: Radicalizing the Interfaces*. 287–303. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Panagiotidis, Phoevos. 2018. (Grammatical) gender troubles and the gender of pronouns. Στο Éric Mathieu, Myriam Dali & Gita Zareikar (επιμ.), *Gender and Noun Classification*. 186–199. Oxford: Oxford University Press.
- Panagiotidis, Phoevos. 2020. On the nature of roots: Content, form, identification. *Evolutionary Linguistic Theory* 2(1): 56–83.
- Philippaki-Warbuton, Irene. 1998. Functional categories and Modern Greek syntax. *The Linguistic Review* 15: 158–186.
- Ralli, Angela. 2002. The role of morphology in gender determination: Evidence from Modern Greek. *Linguistics* 40: 519–551.
- Ράλλη, Αγγελική. 2022. *Μορφολογία*. Νέα, αναθεωρημένη έκδοση. Αθήνα: Πατάκης.
- Revithiadou, Anthi. 1999. *Headmost Accent Wins: Head Dominance and Ideal Prosodic Form in Lexical Accent Systems* (LOT Dissertation Series 15, HIL/Leiden University). The Hague: Holland Academic Graphics.
- Revithiadou, Anthi & Angelos Lengeris. 2016. One or many? In search of the default stress in Greek. Στο Jeffrey Heinz, Rob Goedemans & Harry van der Hulst (επιμ.), *Dimensions of stress*. 263–290. Cambridge: Cambridge University Press.
- Revithiadou, Anthi & Vassilios Spyropoulos. 2016. Stress at the interface: Phases, accents and dominance. *Linguistic Analysis* 4(1–2): 3–74.

- Revithiadou, Anthi & Giorgos Markopoulos. 2021. A Gradient Harmonic Grammar account of nasals in extended phonological words. *Catalan Journal of Linguistics* 20: 57–75.
- Revithiadou, Anthi, Giorgos Markopoulos & Vassilios Spyropoulos. 2019. Changing shape according to strength: Evidence from root allomorphy in Greek. *The Linguistic Review* 36: 553–574.
- Revithiadou, Anthi, Giorgos Markopoulos, Eirini Apostolopoulou, Vassiliki Apostolouda & Mary Soukalopoulou. 2024. Predictable aspects of lexical stress in nouns. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο *Approches Linguistiques Comparatives du Grec Moderne 2*, INaLCO, Paris, 13–14 Σεπτεμβρίου 2024.
- Rosen, Eric. 2016. Predicting the unpredictable: Capturing the apparent semi-regularity of rendaku voicing in Japanese through Harmonic Grammar. Στο Emily Clem, Virginia Dawson, Alice Shen, Amalia Horan Skilton, Geoff Bacon, Andrew Cheng & Erik Hans Maier (επιμ.), *Proceedings of the 42nd Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. 235–249. Berkeley Linguistics Society.
- Siddiqi, Daniel. 2019. Distributed Morphology. Στο Jenny Audring & Francesca Masini (επιμ.), *The Oxford Handbook of Morphological Theory*. 143–165. Oxford: Oxford University Press.
- Smolensky, Paul & Matt Goldrick. 2016. Gradient symbolic representations in grammar: The case of French liaison. Αδημ. χειρ., Microsoft Research AI & John Hopkins University και Northwestern University. Διαθέσιμο στο Rutgers Optimality Archive, ROA 1286. <http://roa.rutgers.edu>.
- Zimmermann, Eva. 2018. Symbolic representations in the output: A case study from Moses Columbian Salishan stress. Στο Sherry Hucklebridge & Max Nelson (επιμ.), *Proceedings of the 48th Annual Meeting of the North East Linguistic Society*. 275–284. Amherst: University of Massachusetts, Graduate Linguistics Student Association.
- Zimmermann, Eva. 2021. Faded copies: Reduplication as distribution of activity. *Glossa: A Journal of General Linguistics* 6(1): 58.

Σας ευχαριστώ πολύ!